

Η βρετανική κυβερνητική κρίση του «Brexit» φέρνει στην επιφάνεια την παράξενη σχέση της Βρετανίας με την υπόλοιπη Ευρώπη. Μια σχέση αντιπαλότητας που διαρκεί πολλούς αιώνες. Με πιο πρόσφατο επεισόδιο την 70χρονη διελκυστίνδα γύρω από την «ενωμένη Ευρώπη».

Όλα ξεκίνησαν, όταν έληξε ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος: Το αμερικανικό φλερτ με την ηττημένη Γερμανία οδήγησε Βρετανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Βέλγιο και Ολλανδία στην δημιουργία του αντιγερμανικού δυτικοευρωπαϊκού μπλοκ (Βρυξέλλες, 17 Μαρτίου 1947) που προέβλεπε την «αυτόματη» επέμβαση των εταίρων, αν κάποια από αυτές τις χώρες δεχόταν επίθεση «από οποιονδήποτε». Δυο χρόνια αργότερα, το διευρυμένο NATO υποκατέστησε τον συνασπισμό αυτόν. Η σοβιετική απάντηση με το Σύμφωνο της Βαρσοβίας ήρθε κάπως αργά (14 Μαΐου 1955), όταν στο NATO είχε μπει και η Δυτική Γερμανία, της οποίας η εθνική και οικονομική αναγέννηση είχαν προηγηθεί.

Ο «ψυχρός πόλεμος» οδηγούσε με γοργούς ρυθμούς προς μια νέα θερμή αναμέτρηση και η Γερμανία αναδεικνυόταν «υπέρτατος σύμμαχος». Ο αποκλεισμός του Βερολίνου από τους Σοβιετικούς στάθηκε μια καλή αφορμή. Η νικημένη Γερμανία (η Δυτική) βρέθηκε στο σχέδιο Μάρσαλ (9 Φεβρουαρίου 1948). Ψηφίστηκε το σύνταγμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (8 Μαΐου 1949), υπογράφηκε η λήξη της εμπόλεμης κατάστασης (9 Ιουλίου 1951) και πραγματοποιήθηκε η αποχώρηση των δυτικών δυνάμεων κατοχής (26 Μαΐου 1952).

Κι ενώ η Γερμανία ανορθωνόταν επίφοβη, Βρετανία και Γαλλία κατρακυλούσαν στον ρόλο του κομπάρσου, χάνοντας τις αποικίες τους τη μια μετά την άλλη. Μοιραία, οι Γάλλοι οδηγήθηκαν στο συμπέρασμα ότι, αν ήθελαν να επιβιώσουν, ήταν καταδικασμένοι να συνυπάρξουν, αν όχι με τους Άγγλους, τουλάχιστον με τους Γερμανούς. Μόνον αν οι Ευρωπαίοι κατάφεραν να ξεπεράσουν τα οικονομικά προβλήματα, είχαν ελπίδες να απαλλαγούν από την κηδεμονία των δύο υπερδυνάμεων. Η ανάγκη για φθηνές πρώτες ύλες ορθωνόταν πιο ισχυρή από το προαιώνιο γαλλογερμανικό μίσος. Μια πολυεθνική κοινοπραξία μπορούσε να λύσει το πρόβλημα.

Στις 18 Απριλίου 1951, έξι ευρωπαϊκές χώρες συμφώνησαν να δημιουργήσουν την Κοινοπραξία Άνθρακα και Χάλυβα. Σκοπός της ήταν η προοδευτική αποκατάσταση μιας κοινής αγοράς άνθρακα και χάλυβα, που τότε αποτελούσαν τα κύρια εργαλεία στην προσπάθεια της Ευρώπης να ανορθωθεί. Η συμφωνία μπήκε σε εφαρμογή και λειτούργησε αλλά πολύ νωρίς έγινε αντιληπτό πως το μέλλον βρισκόταν στην ατομική ενέργεια. Οι έξι χώρες προχώρησαν σε διαπραγματεύσεις, με στόχο να πετύχουν μια συμφωνία και σ' αυτόν

τον τομέα. Σύντομα, άρχισε να ωριμάζει μια καινούργια ιδέα: Αφού ήταν δυνατή η συνεργασία στις πρώτες ύλες, γιατί να μην είναι και στα τελικά προϊόντα! Μια ευρωπαϊκή κοινή αγορά θα έλυνε πολλά ζητήματα.

Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Ολλανδία, Βέλγιο και Λουξεμβούργο (οι έξι χώρες της Κοινοπραξίας) άρχισαν να εργάζονται σοβαρά προς αυτή την κατεύθυνση. Σιγά σιγά, οι εμπορικοί στόχοι της κοινής αγοράς μεταβάλλονταν στο όραμα μιας ενωμένης Ευρώπης, αυθύπαρκτης και σεβαστής: Γεννήθηκε η ιδέα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ). Οι έξι κάλεσαν και την Αγγλία να μετάσχει στις ζυμώσεις αλλά οι Άγγλοι ποτέ δεν πίστεψαν ότι κάτι τέτοιο ήταν δυνατό να γίνει. Στις διαβουλεύσεις, έστελναν πάντα κάποιον χαμηλόβαθμο παρατηρητή.

Όταν φάνηκε πως η ιδέα της ΕΟΚ ήταν πραγματοποιήσιμη, οι Άγγλοι προσπάθησαν να την τορπιλίσουν αντιπροτείνοντας μια ζώνη ελεύθερων συναλλαγών. Ως δικαιολογία, πρόβαλαν πως η συμμετοχή τους στον τύπο της κοινότητας που θεμελιωνόταν, θα αφαιρούσε τα δικαιώματα των χωρών της Βρετανικής Κοινοπολιτείας. Οι έξι την άφησαν απ' έξω.

Στις 25 Μαρτίου 1957, στο Καπιτώλιο της Ρώμης, οι υπογραφές των έξι ηγετών, έμπαιναν κάτω από δύο κείμενα, που αποτελούν τη συνθήκη της Ρώμης: Με το ένα γινόταν πραγματικότητα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ατομικής Ενεργείας (η Ευρατόμ). Με το δεύτερο, έμπαιναν τα θεμέλια για τη δημιουργία της ΕΟΚ, που τότε ονομάστηκε «Ευρώπη των Έξι».

Με το ιδρυτικό της ΕΟΚ, οι έξι αναλάμβαναν την υποχρέωση να δημιουργήσουν, μέσα σε 15 το πολύ χρόνια, έναν οικονομικό χώρο που να είναι απαλλαγμένος από εσωτερικούς δασμολογικούς περιορισμούς και να προστατεύεται από ενιαίο τελωνειακό φραγμό. Η εναρμόνιση των οικονομιών, της νομοθεσίας, της κοινωνικής και γεωργικής πολιτικής, η ελεύθερη διακίνηση εργαζομένων και η ελεύθερη δημιουργία επιχειρήσεων έμειναν θέματα ανοιχτά για το μέλλον, όπως και η ιδέα για κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα. Η συνθήκη μπήκε σε εφαρμογή το 1959.

Απέναντι στην ΕΟΚ των Έξι, οι Βρετανοί δημιούργησαν την Ζώνη των ΕΠΤΑ, μια ζώνη ελεύθερων συναλλαγών, στην οποία μετείχαν Βρετανία, Δανία, Πορτογαλία, Αυστρία, Νορβηγία, Σουηδία και Ελβετία.

Οι πρόοδοι της ΕΟΚ έκαναν τους Άγγλους ν' αλλάξουν γνώμη. Ζήτησαν να μετάσχουν. Στη Γαλλία του Κάρολου Ντε Γκολ έγινε χαμός. Δε έφτανε που η Βρετανία είχε σαμποτάρει την ένωση, δεν της αρκούσε που έστησε την ανταγωνιστική ζώνη των ΕΠΤΑ, τώρα γύρευε και ισότιμη συμμετοχή. Το αντιβρετανικό ρεύμα φούντωσε, το μίσος υπερίσχυσε.

Ξαναθυμήθηκαν την Ζαν ντ' Αρκ, τον Ναπολέοντα, ακόμα και τον Γουλιέλμο τον Κατακτητή. Στις 4 Ιανουαρίου 1963, η Γαλλία πρόβαλε το δικό της μισαλλόδοξο βέτο στην διεύρυνση της ΕΟΚ προς τα βρετανικά νησιά.

Εννιά χρόνια αργότερα, η ιδέα της ενωμένης Ευρώπης είχε αποκτήσει βαθιές ρίζες στους λαούς της ηπείρου. Και η ενωμένη Ευρώπη δεν μπορούσε να περιοριστεί στους αρχικούς έξι. Στις 22 Ιανουαρίου 1972, όταν πια δεν υπήρχε ο Κάρολος Ντε Γκολ, η Βρετανία έμπαινε στην ΕΟΚ και μαζί της οι Δανία, Ιρλανδία και Νορβηγία. Η Ευρώπη των Έξι έγινε μέσα σε μια μέρα Ευρώπη των Δέκα, για να μειωθεί σε Ευρώπη των Εννέα λίγο καιρό αργότερα, καθώς ένα αρνητικό δημοψήφισμα στη Νορβηγία (26 Σεπτεμβρίου 1972) την ανάγκασε ν' αποχωρήσει. Ξανάγινε Ευρώπη των Δέκα την 1η Ιανουαρίου 1981, όταν η Ελλάδα έγινε πλήρες μέλος της.

Στα 1985, η «νόσος των τρελών αγελάδων» αναζωπύρωσε την προαιώνια έχθρα Γάλλων και Βρετανών. Οι Άγγλοι πάσχισαν να πείσουν ότι τα (έτσι κι αλλιώς, λίγα) κρούσματα δεν απειλούσαν την ανθρωπότητα. Οι Γάλλοι έκαναν τα πάντα για να εξοβελίσουν τα αγγλικά κρέατα από τις αγορές. Η αντιπαλότητα διάρκεσε ολόκληρη δεκαετία. Ήταν 21 Ιουνίου του 1996, όταν οι ηγέτες της πια Ευρωπαϊκής Ένωσης έκαναν συμφωνία με την Βρετανία για να τερματιστεί η κρίση που δημιουργήθηκε από τη «νόσο των τρελών αγελάδων». Όμως, Άγγλοι και Ουαλοί συνέχισαν να νιώθουν «παρείσακτοι» στην Ε.Ε. Οι ευνοημένοι από τα ευρωπαϊκά κονδύλια Σκοτσέζοι και Βορειοϊρλανδοί δεν αρκούσαν για να επιβάλουν την παραμονή. Ο άκρατος λαϊκισμός («δίνουμε χρήματα που θα μπορούσαν να διοχετευτούν στην υγεία και την πρόνοια») οδήγησε στο αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος για το «Brexit».

(Τελευταία επεξεργασία, 10.7.2018)